

1. Jazyk a jazyková komunikace

1.1 Český jazyk

Charakteristika vyučovacího předmětu Český jazyk a literatura

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Předmět **Český jazyk a literatura** je rozdělen na jazykovou výchovu, literární výchovu, komunikační a slohovou výchovu. Učivem jazykové výchovy je zvuková stránka jazyka, slovní zásoba a tvoření slov, tvarosloví, skladba a pravopis. Učivem literární výchovy je poslech literárních textů, zážitkové čtení a naslouchání, tvořivé činnosti s literárním textem. Ve vyšších ročnících základní školy se žáci při práci s literárními texty seznamují s prvky poetiky základních literárních žánrů, literárními směry a jejich představiteli. Učivem komunikační a slohové výchovy je čtení, naslouchání, mluvený a písemný projev. V prvním a druhém ročníku je předmětu věnováno devět hodin, ve třetím ročníku je předmětu věnováno osm vyučovacích hodin, ve čtvrtém a v pátém ročníku sedm hodin týdně. V šestém až devátém ročníku je předmětu věnováno po čtyřech vyučovacích hodinách. Na 1. stupni je předmět posílen o pět hodin a na 1. stupni o 1 hodinu z disponibilní časové dotace.

Vzdělávací obsah je propojen s **průřezovými tématy:**

Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova a Mediální výchova

Výchovné a vzdělávací postupy, které v tomto předmětu směřují k utváření klíčových kompetencí:

Kompetence k učení

- 1. období** - žák se zaměřuje na vnímání a chápání smyslu mateřského jazyka
- 2. období** - žák se zdokonaluje ve schopnosti správně a kultivovaně psát, rozvíjí aktivně své řečové dovednosti
- 2. stupeň** - žák si uvědomuje smysl a význam mateřského jazyka
 - žák si osvojí v největší možné míře dovednost užívat vhodné jazykové prostředky

Kompetence k řešení problémů

- 1. období** - žák se cvičí v dovednosti vyhledávat potřebné informace
- 2. období** - žák se pokouší o samostatné řešení problémových úkolů
- 2. stupeň** - žák si upevňuje dovednost vyhledat potřebné informace pro řešení úkolů, zvládá orientaci v základních jazykových příručkách a v informačních zdrojích
 - žák zdokonaluje své rozhodovací schopnosti při řešení problémových úloh jazykového typu

Kompetence komunikativní

- 1. období** - žák rozvíjí schopnost rozumět čtenému textu
 - žák rozvíjí dovednosti komunikovat s lidmi
- 2. období** - žák rozvíjí schopnost rozumět čtenému textu, chápání logických souvislostí
- 2. stupeň** - žák se zdokonaluje ve schopnosti kultivovaně se vyjadřovat mluvenou i psanou formou
 - žák volí správné jazykové prostředky pro vlastní interpretaci čteného textu
 - žák porozumí promluvě druhých lidí a vhodnými jazykovými prostředky se zapojuje do diskuse
 - žák se prostřednictvím slohového učiva i úkolů jazykových zdokonaluje ve vyjadřovací pohotovosti

Kompetence sociální a personální

- 1. období** - žák se učí spolupracovat ve skupině
 - žák se učí toleranci vůči odlišným věcem a lidem
- 2. období** - žák spolupracuje ve skupině a ohleduplně prosazuje své názory
 - žák se učí sebehodnocení
- 2. stupeň** - žák se zdokonaluje ve schopnosti spolupracovat ve skupině a vhodnými jazykovými prostředky prosazovat svůj názor
 - žák se zdokonaluje v hodnocení vlastní práce, neúspěch využívá jako podnět pro nápravu

Kompetence občanské

- 1. období** - žák se seznamuje s českými tradicemi
- 2. období** - žák se seznamuje s českými tradicemi, kulturním a historickým dědictvím
- 2. stupeň** - žák poznává české tradice, kulturní a historické dědictví (ústní lidová slovesnost, významné osobnosti naší literární historie i současnosti)
 - žák si uvědomuje specifika českého národního prostředí i jiných kultur

Kompetence pracovní

- 1. období** - žák se učí plnit povinnosti
- 2. období** - žák využívá získané znalosti a zkušenosti
- 2. stupeň** - žák využívá znalosti a zkušenosti získané v jiných vzdělávacích oblastech pro výuku v předmětu Český jazyk a literatura
 - žák využívá znalosti a zkušenosti získané v předmětu Český jazyk a literatura pro výuku v jiných vzdělávacích oblastech

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

1. stupeň - 1. období

Očekávané výstupy z RVP ZV	Realizováno
Komunikační a slohová výchova	
1. plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti	1., 2., 3. r.
2. porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti	1., 2., 3. r.
3. respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru	1., 2., 3. r.
4. pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost	1., 2., 3. r.
5. v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči	1., 2., 3. r.
6. volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích	1., 2., 3. r.
7. na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev	1., 2., 3. r.
8. zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním	1., 2., 3. r.
9. píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev	1., 2., 3. r.
10. píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení	1., 2., 3. r.
11. seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh	1., 2., 3. r.

Jazyková výchova	
1. rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky	1., 2., 3. r..
2. porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná	2., 3. r.
3. porovnává a třídí slova podle zobecněného významu - děj, věc, okolnost, vlastnost	3. r.
4. rozlišuje slovní druhy v základním tvaru	3. r.
5. užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves	3. r.
6. spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy	3. r.
7. rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky	2., 3. r.
8. odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě - mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování	2., 3. r.
Literární výchova	
1. čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku	1., 2., 3. r.
2. vyjadřuje své pocity z přečteného textu	1., 2., 3. r.
3. rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění	2., 3. r.
4. pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností	3. r.

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

1. stupeň - 2. období

Očekávané výstupy z RVP ZV	Realizováno
Komunikační a slohová výchova	
1. čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas	4., 5. r.
2. rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává	4., 5. r.
3. posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení	4., 5. r.
4. reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta	4., 5. r.
5. vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku	4., 5. r..
6. rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě	5. r.
7. volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru	4., 5. r.
8. rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace	4., 5. r.
9. píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry	4., 5. r.
10. sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržáním časové posloupnosti	4., 5. r.

Jazyková výchova	
1. porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová	4. r.
2. rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku	4., 5. r.
3. určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu	4., 5. r.
4. rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary	4. r.
5. vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ	4., 5. r.
6. odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí	4., 5. r.
7. užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje	4., 5. r.
8. píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách	4., 5. r.
9. zvládá základní příklady syntaktického pravopisu	4., 5. r.
Literární výchova	
1. vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je	4., 5. r.
2. volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma	4., 5. r.
3. rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů	4., 5. r.
4. při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy	4., 5. r.

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vyučovací předmět: Český jazyk a literatura

2. stupeň

Očekávané výstupy z RVP ZV	Realizováno
Komunikační a slohová výchova	
1. odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji	9. r.
2. rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru	9. r.
3. rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj	9. r.
4. dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci	6., 7., 8., 9. r.
5. odlišuje spisovný a nespisovný projev a vhodně užívá spisovné jazykové prostředky vzhledem ke svému komunikačnímu záměru	6., 7., 8., 9. r.
6. v mluveném projevu připraveném i improvizovaném vhodně užívá verbálních, nonverbálních i paralingválních prostředků řeči	6. r.
7. zapojuje se do diskuse, řídí ji a využívá zásad komunikace a pravidel dialogu	9. r.
8. využívá základy studijního čtení - vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát	6., 7., 8., 9. r.
9. uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování	7., 9. r.
10. využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů	6., 7., 8., 9. r.

Jazyková výchova	
1. spisovně vyslovuje česká a běžně užívaná cizí slova	8., 9. r.
2. rozlišuje a příklady v textu dokládá nejdůležitější způsoby obohacování slovní zásoby a zásady tvoření českých slov, rozpoznává přenesená pojmenování, zvláště ve frazémeh	7., 8., 9. r.
3. samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami	6., 7., 8., 9. r.
4. správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci	6., 7., 8., 9. r.
5. využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace	7., 9. r.
6. rozlišuje významové vztahy gramatických jednotek ve větě a v souvětí	6., 7., 8., 9. r.
7. v písemném projevu zvládá pravopis lexikální, slovtvorný, morfologický i syntaktický ve větě jednoduché i souvětí	6., 7., 8., 9. r.
8. rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití	6., 8., 9. r.
Literární výchova	
1. uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla	6., 7., 8., 9. r.
2. rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora	8. r.
3. formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo	6., 7., 8., 9. r.
4. tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie	9. r.
5. rozlišuje literaturu hodnotnou a konzumní, svůj názor doloží argumenty	9. r.

6. rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele	6., 7., 8., 9. r.
7. uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře	6., 8., 9. r.
8. porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování	8. r.
9. vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích	6., 7., 8., 9. r.